

Učiteljski Glas

— Glasilo „Saveza dalmatinskih učitelja“ —

Vlasnik i izdavatelj
„Savez dalmatinskih učitelja“

Brzot. „Narodne Tiskare“
u Splitu

Urednik:
Dinko Sirovica

Izlazi na 15. svakoga mjeseca. Zapada 4 K na godinu. Učiteljski pripravnici i pripravnice dobivaju ga za pol cijene. Pretplata se šalje D. Domiću, učitelju i blagajniku „Saveza dalmatinskih učitelja“ u Spljetu, a članci i dopisi uredništvu. Rukopisi se ne vraćaju.

Ipak se sjetili učiteljâ!

Saborski izbori u Banovini razveselili su prošlih dana svojim uspjehom svaku rodoljubnu dušu. Hrvatska i Slavonija otresle su se tiranije, koja je za punih dvadeset godina gušila pravi narodni život, kršeći i gazeći najelementarnija narodna prava. Nova era započela je u onome dijelu našega hrvatskoga naroda. Puni nadâ u sretniju budućnost možemo sada da gledamo u daljni razvoj političkih prilika. Saborska većina, koja je tek sada za pravo «narodna» uzela je sebi zadaćom, da riješi najvažnija pitanja i da tako zajamči narodu slobodu i samosvojnost u krojenju vlastite sudbine. A jer poznajemo ljude te većine, jer poznajemo kao i oni grdnu i užasnu prošlost, koja im je bez sumnje obogatila iskustvo i učvrstila karakter, nadamo se, da će oni učiniti sve, a da se već nikada ne povrate ona zlokovna vremena, kadno je samovolja, pakost, puza-vost i korupcija osujećivala najbrutalnijom silom svaki i najmanji slobodni izražaj narodne volje, svako pravo narodnog suvereniteta.

Prateći budnim okom izborni pokret, koji je, kako rekosmo, tako lijepo uspio, nije nam izbjegla jedna vrlo važna činjenica, koja posmatrana s našeg osebnog stanovišta, postaje još važnijom.

U onim izbornim trzavicama, u onoj borbi koja je kroz sama tri dana preokrenula čitavo obličje političkim odnošajima u Banovini, opazismo nešto, što nas neumoljivo sili na neka razmatranja.

Obje ratujuće stranke t. j. vladina i opozicijska nisu tom prigodom zaboravile učiteljstvo. — Takova šta opazilo se je već i u nas, u Dalmaciji, gotovo uvijek pri svakoj dosadašnjoj izbornoj borbi. Čudna li slučaj! Političke stranke, bile one jake ili slabe, znadu se ipak sjetiti učiteljstva u času, kad ga trebaju, kad su svjesne, da im učiteljstvo može da pomogne!

A učiteljstvo, u sebi rodoljubno i plemenito u potpunom smislu te riječi, nije na te osjeća-je ni-

kada ostalo pasivno. Ono je uvijek do sada doprinijelo svoj dio svakoj narodnoj pobjedi, uvijek se je svjesno i značajno našlo na strani istine i poštenja i uvijek je pripomoglo, da prodru u predstavništvo naroda narodni elementi, koji jamče za sreću i napredak sveukupne domovine. To se je zbililo svugdje, gdje god Hrvati žive, u Dalmaciji, u Istri, u Banovini, pa i u Herceg-Bosni eno vam učiteljstva, koje svjesno svoje velike zadaće, radi, trpi i strada samo za dobro naroda.

To je činjenica, koju ovdje s najvećim ponosom konstatujemo!

Vladina bivša stranka u Hrvatskoj u svom organu «Dnev. Listu» našla je shodnim, da se obrati na učiteljstvo sa zamamljivim člankom: «Interesi učiteljstva», i da mu u tom članku iskaže sve svoje tople simpatije, sve svoje dobre namjere za svestrano poboljšanje onamošnjeg učiteljskog stališa, za riven-dikaciju učiteljskih prava, za opravdano priznanje, da i taj stališ mora da u narodnom predstavništvu ima svoga člana, svoga zagovaratelja.

Opozicija je učinila isto, samo iskrenije, ali ujedno i čednije. I ona je pozvala učiteljstvo, da sudjeluje izbornome činu, da pripomogne njezinim ciljevima.

Kako se je pak učiteljstvo na izbornom mezevu podnijelo, ne treba ni spominjati. Ono se je i ovog puta našlo na strani istine i poštenja, podu-prlo je opoziciju, a napustilo je stranku, koja ga je kroz čitave decenije držala u posvemašnjoj potištenosti i koja se njega za prvi put sjetila, kad je vidjela, da se pod njom ruše umjetno gragjeni temelji i nasipi.

Opozicija dakle mora da dobrim dijelom pri-piše svoju pobjedu i držanju svjesnog hrvatskog učiteljstva, koje je mnogo uradilo i mnogo uspjelo, jer je s narodom u svegjernom općenju, jer za narod žive, trudi i umire.

Kako će se pak opozicija u Banovini učiteljstvu odužiti, to za danas ne ćemo nagagjati ni ispitivati. Nama je da pri ovome nešto drugo rečemo.

Neosporno je, da je učiteljstvo važan faktor ne samo na polju prosvjete narodne, već i na polju javnog, sveukupnog rada za narodno dobro, t. j. na polju narodne politike. Kao takav on se nameće ne samo poštovanju drugih stališa, već i uvigjenju, da je učiteljska pomoć ne samo velika, već u mnogim slučajevima i odlučna. Ako je ovako sada, danas, kad učiteljstvo nije još u sebi uregjeno, organizovano, da li kao odlični stališ moglo redovito utjecati na javne, narodne prilike, ako je ovako danas, kad su u opće težnje i zahtjevi učiteljstva čedni i ograničeni, što bi bilo tek, kad bi se to učiteljstvo stališki uredilo, organizovalo, kad bi po svim našim zemljama poradilo za vlastitu zajednicu, svezu, za dobru i trajnu organizaciju?

Nema kud; nastalo je doba, kad se je nama učiteljima narodnim, gdje nas god ima, otresti dosadanjeg nehaja i mrtvila, iz kojega se znamo prenuti samo, kad nas odlučni momenti narodne potrebe zovnu; nastalo je doba, kad nam je pristupiti zbiljnome radu za naše dobro, za naše dostojanstvo, za naša ljudska i prirodna prava; nastalo je doba, kad nam je razviti svoj barjak i za nj raditi, za nj vojevati. Svi se stališi dan danas uregjuju, svi se uredbom jačaju i ističu svoje zahtjeve. Zar

da mi učitelji samo ostanemo do vijeka zanemareni? Ne, to ne smije da bude, jer smo mi narodu ne samo najmiliji, nego i najpotrebniji, pa je pravo, da se tome narodu dade zgoda i prilika, da nam se oduži, pa da onda i nadalje tako osokoljeni poradimo za nj i za se, t. j. za opće dobro.

U vrijeme slobode i napretka, kad svak traži svoja prava i za njih vojuje, ni učiteljstvo ne može više da ostane prekrštenih ruka.

Treba nam dakle raditi; treba nam opće organizacije.

Ali do te opće organizacije ne ćemo nikada doći, budemo li kao i do sada čekali, da drugi što učine, dok je megjutim svaki pojedinac mirovao. Na taj način nema uspjeha.

Za sada bilo bi najpotrebitije, da se u središtu svakog školskog kotara ustroji «Učiteljsko društvo». Ova učiteljska društva imala bi biti u svegjernoj svezi sa našim «Savezom», a naš «Savez» sa drugim učiteljskim savezima u drugim našim pokrajinama. Kad bi se to uputilo, mogla bi se lijepo provesti namisao o skupnome učiteljskome sastanku za opću organizaciju.

Ovo za danas samo natuknusmo, a sigurni smo, da ćemo se na stvar povratiti, jer je za nas od velike znamenitosti i koristi.

Megjuto stavljamo je na srce našim kolegama.

Slavenska učiteljska skupština.

Misao nije za nas nova. I do-ad su je isticali naši stariji drugovi. Poimence kod Hrvata pak. Ivan Filipović propagirao je ideju što čvršće zajednice i rada svih Slovenskih učitelja. Isto tako medju Srbima djelom i perom nastojao je Dimitrije Putniković, da se barem jednom sastanomo, pak da se upoznamo i vidimo što možemo i koliko nas je.

Ali, jer ove lijepe misli o bratskom sastanku i sporazumu nijesu bile iznesene u zgodnom času, već u ono doba, kad smo se na žalost više megjusobno borili i svagjali, nego s našim neprijateljem, ostadoše puste želje vrsnih radenika i rodoljuba.

Sada, kad počinje, da nastaje drugo doba; kad slavenski svijet počinje sopstvenom snagom, da se ističe iz tame, zaborava i prezira, ovaki sastanak ne samo, što nam je potrebit i od koristi, već valja što prije, da se izvede. Svaki trenutak zadocnjenja ovom prilikom obilježio bi dubok zastoj u našem radu, koji je upućen općoj koristi čovječanstva, a napose kulturi i napretku slovenskog elementa.

Ne samo, što mi objeručke prihvaćamo prijedlog našeg brata i druga učitelja Jovana P. Jovanovića,

urednika kragujevačke «Prosvjete», zbog članka o sastanku svih slovenskih učitelja bez razlike, već ga pozdravljamo i zato, što je bistro uočio i proučio prilike, čas i vrijeme sastanku. Blagodarimo mu što je uskrsio skoro iz zaboravi jednu zdravu i korisnu misao. On je vješto istakao nuždu našeg sastanka i zborovanja, a u isto doba oslonio se na uvigjavnost i zdrav razum ostalih kolega širom slavenskog svijeta, da i oni reku svoju o ovom sastanku. Do sada su sa odobravanjem slavenska društva i učiteljstvo prihvatili Jovanovićeve predlog. Napose brat g. Davorin Trstenjak iz Zagreba iznio je svoje misli i povlagačivanje u broju 50. «Napretka», te upućujemo naše drugove, da ga svestrano prouče. Što mi hoćemo sastankom sloven. učitelja? Najprije tražimo, da se upoznamo i uvedemo obrazovanost i kulturu Slovensku megju Slovene. Mi za tugjim ne težimo, niti smo dušmani tugjina, ali zahtijevamo, da budemo svoji u svojoj kući. Naš je dakle pokret čisto idealan, a ide za tim, da se svi Slaveni umno razvijaju. Pomoću škole nama se najepljujē tugjinština i otugjuje podmladak. Nekom višom kulturom ili

kulturtregerstvom nastoji se opravdati tugjinštima u našem kolu. Ovo ne bi vrijedilo ni za pojedine narode slovenskog plemena, koji su za doba turske najezde bili brijeg i grudobran Evrope, a nekmo li za sve Slavene. Čisto, bez izvijanja potvrđujemo istinu i kažemo: Češka n. p. kultura i obrazovanost, može da se takmi i sa njemačkom, ako je u nečemu i nadmašuje. Ruska i Poljska u novije doba orijaški napreduju u kulturi; a i ostali narodi, napore južni Slaveni pokazuje napredak i ustrajnost.

Za što dakle, da mi u tugjina crpamo kulturu, koja nas cijepa; razdvaja, a klonimo se Slovenstva, gdje nam je sila i budućnost? Svi smo mi sinovi jedne majke: ogranak velikog slavenskog stabla; pa za to, ništa, što je slavensko, za nas ne smije biti tugje. Očevidno je, da se mnogi opiru Slavenstvu, jer ga se boje. Ali mi, slavenski nastavnici, treba da se pouzdavamo isključivo u se. Naša kulturna misija ne smije da bude izvan slavenskoga djelokruga, jer će nas tugjin pokarati, treba da obilježimo naše stanovište slobodoumnim načelima i solidarnošću sa ostalom braćom. To zahtijeva duh našega rada i napretka. Nemojmo, da nam bude crno što je naše. Učimo i primimo koristan nauk od naše braće. Najpreči put, koji će nas dovesti

k cilju, da uzmognemo od starije braće presaditi u našu čistu zdravu kulturu jest *jedinstvo jezika* u sabračaju. Ovo treba ponajprije srediti i urediti, jer bez ovoga nema izmegj nas poznanstva. Ostajemo nijemi. Našim narodnim i historičnim tradicijama ovo ništa ne smeta. Lombardez i Sicilijanac, pak Bavari, Saksonci, Wirtemberg imadu svaki svoje tradicije, ali im to nije smetalo ništa, da prvi postanu oduševljeni Italijani, a drugi Germani. Za ovim slijede druge potankosti, koje bi se na skupštini prihvatile svestranim pretresanjem.

Odnosno mjesta, gdje bi se sastanak imao da održi, naše bi mišljenje bilo za prvo doba izmjenično Zlatni Prag i Zagreb ili Beograd. Gdje ćemo prvi zbor držati, biva gdje da počnemo, neka odluče naši *Savezi* i pojedina učiteljska društva.

Na posao dakle braćo i drugovi; što prije, i ne oklijevajmo. Neka naš naraštaj i potomstvo dočekaju radost za kojom čeznuše naši djedovi i ne dočekaše je. Sastanimo se, izmijenimo naše misli i poljubimo brata svoga, jer ćemo inače obradovati tudjina.

U Šibeniku, 1906.

Dane Petranović
Učitelj građanske škole.

Obradba estetično-etičnih štiva u pučkoj školi.

Piše N. Ljubidrag.

Dolazi sada ne red glavna misao štiva, što bi odgovaralo 4. formalnom stupnju, a izreći ćemo je u kakvoj poslovi, mudroj riječi, Božjoj zapovijedi, stihovima. To će nam služiti i za moralnu pouku, što možemo izvaditi iz štiva. Dijete valja priviknuti, da u svakome štivu traži glavnu misao, koja se nalazi sakrivena kao jezgra u orahovoj ljuski. Na ovaj način — veli Losio — dijete se priuča misliti, zaustavlja se na onomu, što mu se prikazuje. pe hoće da uvijek nagje jezgru u pripovijesti, u stavku svake vrsti, u poeziji, u čovjeku, u radnjama života, u poslima, u svim čovječjim djelima, te će postati razboritim čovjekom. A ako ti se i pričinu, da malo uspijevaš, ne plaši se, već slijedi i ponavlja uvijek isto, jer kad ono dijete jednom postane mladić, doći će mu u pamet, da u stvarima valja vazda tražiti misao, što je unutra, iskat će je sâm, pa će je bez sumnje i naći. Dobro je, da učenici traže, koji bi se drugi natpis mogao dati štivima; na pr. št. 13: «Dobra majka», «Kornalija i djeca joj», Dobra djeca, dika roditelja» itd.; za št. 21: «Veliki blagoslov prati dobra i zahvalna sina», «Budi zahvalan svojim roditeljima! itd.; za št. 15. «Majka je majka»: «Nema nad suncem svjetlosti, nit nad majkom milosti»; za št. 5. «Bez Boga ništa»: «Kad Bog ne će, lišće se ne kreće»; za krasnu pjesmu «Braća i sestra»

(št. 25.): «Nema nad bratom druga», «Blago sestri, koja brata ima», «Blago bratu, koji sestru ima» itd.; za št. 28. «Starci»: «Poštuj starost!» Za št. 29. «Dvije lisice»: posljednja rečenica štiva («Tugje dobro») «Ne ukradi!» itd.

Nakon ovoga primijenit ćemo štivo na razne zgode iz života, nastojeći, da dječju volju pokrenemo na vršenje istaknutih krjeposti, a pobudimo odvratnost prema svemu, što je čovjeka nedostojno. I najljepše moralne pouke bez uporabljivosti, ne koriste. To je kao «mrtvi teret, koji pritište, mjesto da uzdiže». Mi valja da uzgajamo, a ne samo da učimo; stvoriti nam je «umjetničko djelo neotmenije vrste: naobraženu ljudsku dušu, čudoredno religijski značaj» (D.r Wolberg), a tako nam i zakon nareguje. Ovo potpuno pučka škola ne može postići, jer njezinu radu stoje na putu mnoge zapreke, a osim toga ona gubi svoje gojence uprav u doba, kada bi se najviše moglo na njih utjecati. Da bi ovo imali na pameti oni, koji na nju navaljuju, mnogo bi blaže o njoj sudili. Ali ona ipak može nešto učiniti; ona započinje, postavlja temelj, na kojemu će dalje graditi život, veliki uzgojitelj svakoga čovjeka. Koliko će zdravih klica, prokljalih u mladoj dobi, bujno se razviti, ali koliko će opet nježnih cvjetića, što tolikim trudom odnjegovasmo u dječjoj duši, uvenuti i nestati, kô

da ih nikad tu i ne bijaše! — Da bi nas pomisao na ovo posljednje smela u našem radu, ne bi bilo dobro, jer valjan učitelj nikad ne sustaje u svome poslu. On ga obavlja istim pregnućem i zanosom u sijede svoje dane, kao i onda, kad je ono prvi put prepun dobre volje, nadâ i poletnih idejala, zašao među narod, uprijevši svom snagom, da mu pomože u svakom pogledu, eda i njega jednom ogrije sunce boljih dana. U našoj službi ima jamačno kadgod teških časova, osobito onda, kad vidimo da nas led posiplje, otkle bi nas imalo ogrijati jarko sunašće, ili kad gledamo, kako nam propada ono, što jedno i krvavo sagradismo; no pomislimo li samo, što smo i koja nam je dužnost, isćezavat će pomalo duševna tmurnost, a blage će nam vedrine opet duhom prosinuti. Neko reče, da je učitelj u ovo današnje egoistično doba, posljednji idejalista. Pravo reče, i mi se time ponosimo. Naš rad nije zanatlijski, već je u službi plemenitih idejala. To je ono, što nas krijepi, uzdiže, zanosi. Taj zanos — kako lijepo govori vrli naš Trstenjak — diže nas nad prirodne zakone, nada sve na zemlji; to je u nas Božja iskra i sličnost Bogu. Taj zanos diže nas na visoku planinu, s koje se otvara veličanstven vidik, odakle gledamo, kako se u velikoj daljini rumeni zora, iz koje će ogranuti sunce. Bez toga zanos, ostali bismo u nizini, otkud vida nema, gdje bi se poništili u teškim i nevoljnim prilikama. . . .

5. Čitanje:

a) Učiteljevo.

Čitanje nema one snage na čuvstvo slušaoca kao pripovijedanje; slobodna riječ prodire u nutarnost, ravno do srca. Promislimo samo, da za čitanja učenik odista čuje glas učiteljev, ali ga ne gleda u lice, jer i sam čita; s toga ne može da prati sve one pokrete, što su često dostatni da olakšaju razumijevanje. Tu je knjiga, koja govori, da tako rečemo, a ne učitelj. Ne drukčije ne može da bude, jer učenici valja da uče i iz knjige, a ne samo iz žive riječi učiteljeve.

I na čitanje valja da se učitelj temeljito pripravi; da i sam bude zanesen za ono što govori, da «živost i toplinu prenese na slušaoce». Razumije se po sebi, da je učitelju i u čitanju biti uzoran svojim učenicima. Kehr veli: Ima li, da čitanje učiteljevo bude glavni faktor jezične nastave, valja da učitelj štivo odista uzorno pročita, i uprav takovom vjernošću i živahnošću, da dijete shvati ne samo pravo stvarno razumijevanje, već da se u njemu takogjer pobudi ono harmonično duševno raspoloženje, što oživljuje i onoga, koji govori.

Učitelj za čitanja valja da pazi na naglasak, razgotke, na spajanje enklitika s riječima, što su do njih i na megjusobno njihovo spajanje. On mora osobito nastojati, da čita kao da pripovijeda, jer «čitanje i jeste onda lijepo, kad mi, koji slušamo ne poznajemo, da onaj, što čita, gleda u knjigu, nego nam izgleda, da nam on to priča. Za to se i svako čitanje mora približavati pričanju

i najposlije se s njim izjednačiti sasvim». (Miodragović). — Pjesnička štiva bolje je mjesto čitanja deklamirati.

Valja paziti da se ne čita plačljivim tonom, i da ne zapanemo u pretjeranu efekciju; jer ovim se ne utječe na čuvstvo, pače pobugjuje se smijeh kod djece. To će se u brzo opaziti na učenicima, jer će oni u tome rado oponašati učitelja, a po svoj prilici, da će kadgod kod kuće od takova čitanja zbijati obijesne šale, sve dakako na račun učitelja.

Kratka štiva čitati je na jedan put, a dulja na odlomke (kurzorno i statarno čitanje). Pjesnička štiva gubila bi utisak, kad se ne bi pročitala ili deklamirala od jednom. Čitajući odlomke štiva na odlomke, valja kod svakoga ustanoviti njegov natpis, da se bude kasnije djeci u pripovijedanju lakše snaći.

Nepoznate riječi i izraze protumačiti je iza čitanja; to bi bilo najbolje, ali se može ovo učiniti i preko čitanja. U ovom slučaju treba da učitelj, radi utiska cjelosti, pročita još jednom čitavo štivo bez prekida. Kadgod se može tumačenje nepoznatih riječi izvesti i u pripravi, a ovo je zgodno činiti uvijek, kad se riječi mogu protumačiti same o sebi; gdje pak treba sveze s drugim riječima, tumačenje ostavljamo za čitanje, dok pripovijedajući nastojimo, da nepoznate riječi i izraze, zamijenimo drugim djeci poznatijim.

b) Učeničko čitanje.

Rekosmo, da učitelj u čitanju valja da bude uzorom svojim učenicima; ali nije ni to dosta — treba i ispravljanja, treba velike ustrpljivosti i ustrajnosti, dok se djeca u čitanju ma iz daleka približe čitanju svoga učitelja. — Neka nam djeca čitaju naravnim glasom, i čim se više budu u čitanju ovomu približivali, tim će ono biti ljepše. Vrijednost razgodaka valja dakako rastumačiti, a pri čitanju na to upozorivati djecu, kad pogriješe.

Sasvim je nenaravno, što se onako, obično u našim školama, uzdiže glas na kraju upitne rečenice, što je, kako pravo primjećuje dir. Bedjanić, najmanje u polovici slučaja neprirodno, pošto u običnom govoru nitko ovako ne naglašuje, nego se ištiče ona riječ, kojom se pita, a to stoji vrlo često baš na početku ili u sredini upitne rečenice. (Sr. «Šk. Vj.» 1805).

Kao što nije dobro odveć polagano, isprekidano čitanje, tako nije ni prebrzo; učenik valja da riječi i rečenice čita po njihovu značenju, a ne onako kao da čita nešto, te je pisano u jeziku njemu nerazumljivu. Na pravilan izgovor pomno je paziti; nemojmo da naglasak bude pogriješen, možda, što se lako dogagja, kao onaj mjesnog narječja.

Za lijepo čitanje hoće se napokon velikog vježbanja, jer vježba čini učitelja, kaže poslovice. U školi neka se puno čita; protumačeno štivo pročitat će se po više puta, a nakon nekoliko vremena ponavlja se čitanjem obragjenih štiva. Veoma je korisno, ako se, radi vježbe u čitanju, čitaju i štiva, što se nijesu nikad protumačila, ni čitala,

da tako priučimo djecu čitanju od prve «a prima vista». Po ovom prosuguje se i koliko su učenici vješti čitanju. Kako je i zbog drugih uzroka ovako čitanje od koristi, govori se malo u niže u istom ovom poglavlju.

Možda se ne će pogriješiti, reče li se, da se prigorvor na školu podiže i s toga, što učenici, kad iz nje izidu, ne umiju okretno čitati. Mi lako upadamo u skrajnosti; prije se odveć vježbalo, a malo tumačilo, dok je sada sve obratno. To je mana današnje škole; kad je znamo, izbjegavajmo je. Bit će školi na ugled, a na čast nama, kad našem učeniku, radi lijepa čitanja, tkogod reče: U dobra si, sinko, učitelja na nauk išao!

Učenik čita obično ono, što je protumačeno ili pripovijedano bilo, ali dobro je zahtijevati, kako već spomenusmo u 2. poglavlju, da učenici čitaju i ono o čemu nije bilo govora, pa da iskažu sadržaj toga. Ako zapnu, pomože ih učitelj, ili naredi, da ono što ne znaju, opet pročitaju. Osobito se ovo samo po sebi razumijevanje štivâ ima upotrebiti s učenicima 5., a po gotovo sa onima 6. š. g., koji će domalo ostaviti školu. Ali ne valja ni 4. š. g. mimoći, i ako još po koji učenik nije dobro svladao mekanično čitanje, te mu još cijela riječ pred očima ne može da se pojavi, pak mu tako «prazan zvek ostavlja». No i ovakovi će se uz učiteljevu ustrpljivost, u brzo toga osloboditi.

Učenici će moći sami shvatiti lake i kratke pripovijesti, basne, priče, a i po gdje koju zagonetku, poslovicu, pjesmu, poglavito epsku i narodnu. Realna štiva naravno, da će im biti potpuno shvatljiva, jer je odnosno gradivo bilo prije obradjeno.

Velika je znamenitost ovakova postupanja pri čitanju novih štiva, pak je pravo što vele, da je ovo najprva svrha čitanja i opće glavni cilj sve jezične pouke. Veli jedan vrsni pedagog: Za predčitanja učenici su pasivni; za sopstvenog čitanja u golemoj većini mišlju su zaposleni. Pravilo, da se mora sve prije pročitati, dotično pripovjediti, dovodi učenika najposlije u takovu zavisnost od učitelja, da mu oduzimlje povjerenje u vlastitu snagu, te mu se redovito čini nešto apsurdna, kad se i cigli jedan put iziskuje, da kaže nešto, šta je sam pročitao.

Kad učenik istupi iz škole u Božji svijet, pa se dohvati čega da čita, bud od zabave, pouke ili potrebe, nema do njega milostiva učiteljeva pogleda, nema one bistre riječi, od koje se navknuo, da mu bude savjetničom, voditeljicom, da mu bude bistrim tumačem onih mrtvih slova; već, eto, pismo je pred njim, tumač valja, da je sam sebi.

Priviknimo dakle učenike, da misle, što čitaju; to je za njihov uzgoj od neizmjerne koristi; oni će tako, kako veli glasoviti Willmann, naučiti cijeniti knjigu kao izvor znanja, a auktora kao učitelja. — Ali neka ne čita jedan učenik na glas, a drugi, da ga potihom slijede; svi će učenici najprije u sebi pročitati štivo, a po tome će učitelj zahtijevati, da se pripovijeda. U ovom slučaju čitanje bi došlo na 2. stup., jer bi zamijenilo učiteljevo pripovijedanje, dotično čitanje ili deklamiranje pjesničkih članaka.

Ovakovim postupkom budi se u učenicima volja za čitanjem, a to je od neprocjenive koristi i u budućem životu učenikâ: «Dobar učitelj — piše Gjusti — sve je učinio, kada je znao pobuditi ljubav za naukom», pa u velike hvali Drea-u Francioni, jedinoga, koji mu je ovu ljubav u srce usadio. «Kada mladić nauči čitati, a ne čita, ostaje nezalica; za njega je škola odista malo vrijedila: on je kao onaj, koji ima sred-tava, da se obogati a ne će, da ih upotrebi». (Losio). — Probudjujući u djeci ljubav za knjigom, valja da ih upozorimo i na pogibiju, u koju bi mogla upasti čitajući rdjave knjige, što prave «pokolj dušâ, koje bi se bile krjeposti otvorale». Lacordaire naziva zle knjige zločincima, jer ubijaju čitatelja, a jedan liječnik pripisuje zlim knjigama i pokvarenom štivu gotovo sve današnje moderne bolesti, kao što su nervoznost, lupanje srca, nespavauje, bljedoću, u opće slabost tjelesnu. (Sv. «Šk. Vjesnik» 1899). Lijepo kaže Losio: Knjiga je za mladež kao bijeli prah, što može da bude šećer ili arsenik; zlo i naopako, ostavili joj se slobodan izbor! Njezin zločesti duh voditi će je, da više cijeni stranice, koje pogoduju onim nagnućima, proti kojim uprav traži lijek u dobru štivu.

(Slijedi.)

Naše narodne vezilačke tehnike.

Piše Jelica Belovičeva.

2. *Vezovi po pismu.* Ovi se mogu raditi na svakoj tkanini, kakovu god tko zaželi.

To su vezovi, koje narod radi bud prosto iz glave «od oka», bud ih prije potpiše, dakle «po pismu». Ovi vezovi se mogu razdijeliti na: a) bijele vezove i b) šarene vezove.

Medju *bijele vezove* idu ove tehnike: lozanje, jednostavno, dvostruko i popunjeno, - obamet, otvoreni vez, obamitanje zupčica, - vez na buše, prošupljiti vez, - našigljato,

rakam, dukatli izrezano (veze se u Bosni i to ne iglom švenkom, nego kukom); - povojice, verižica gusta (u Bosni takodjer kukom vezena); - debeli vez, - niski vez, - gnjidanje, gnjidački, - vitanje s katovima (u Djakovštini). - Sve ove tehnike bijelog veza mogu se (osim vitanja s katovima) i šareno vesti, pa se i vezu. Osim ovih ima onda još i zasebnih šarenih vezova, a ti su: plosni ili pljostimični vez, slikanje iglom, - pečki našav, našavavano, - puni vez — prebiranac potpisani, našiv opatički (potpisani) stige (u

Djakovštini); - Lozica, lozavac, babinski vez, lozica ispunita, loževina; Krivuljica (po čohi) - izgrade; - bobice vez, - ometica šara na rijetko, opšivaljka; - vrbečki našiv.

Sve ove vrste vezova zaslužuju brižno njegovanje i očuvanje od propasti, koja im prijeti dijelom od vjetra Mode, dijelom od nemara.

Za zdravi narodni napredak neophodno je nužno, da već početna, pa i sva dalja nastava bude u suglasju, kako s razvitkom narodnoga života, tako i s uvjetima njegove bolje budućnosti. Rad učitelja i učiteljice mora da bude u najtjesnijem savezu s narodnim životom i s narodnim potrebama, pa uz njegovanje narodnoga bića, valja da vazda ima pred očima i praktične potrebe života, valja da mladež sprema za život i prečesto teške životne prilike, u kojima će možda provesti cio svoj vijek.»*) Zaludu ono bučno fantaziranje o «slobodi» po našim dnevnicima, gdje nema ljudi čeličnih i punih samopouzdanja u svoje tjelesne i umne sile, ljudi, koji ne će biti «*prvomu mraxu ručak*». Nije ono sloboda, koja tlači slabijega, nadmudruje neukijega, nego prava sloboda uma, srca i značaja, koja čini zajednicu budnijom, revnijom, opreznijom i oduševljenijom. Nije u slobodi ona seljanka Hrvatica, koja se po kući šepiri u tugjinskim kupovnim krpama, a odnemačuje svoje narodno blago, svoju kičenu, ukusnu nošnju i svoje vezove, u kojima joj leže nepodignuti bogati «*mrtvi kapitali*», i danas u dane tobož pametnijih ekonomskih nastojanja.

Lasno li se momku oženiti,
Tugjoj curi zapučat jačermu;
Teško čizmam na noge gutave
A dolami na pleći grbave,
Dobroj ruži za solufom baki!
Teško ovcu s vukom ratujuću
A pametnu luda slušajuću . . .

Narodna.

3. *Čitmarenje*. U Dalmaciji osnovalo se je «društvo za promicanje nardne čitmarske industrije» i to je vrlo lijepa pojava. Je li ovo društvo njeguje *sve* narodne čitmarske tehnike? U Dubrovniku bijaše lani otvoren tečaj za ovu granu narodnje umjetnosti.

I taj je tečaj pohadjalo četrdesetak gospogjica iz odličnih krugova, što govori o lijepoj umjetničkoj i narodnoj svijesti vrle naše Dubrovčanke. Dubrovačke narodne čitme odlikuju se vanrednom ljepotom (point de Raguse). I u *Spljetu* otvorena je takova škola, gdje takogjer radi oko pedeset gospodjica (a prijavilo ih se više nego dvijesta!) Tu će se njegovati i obnavljati ručne radnje iz svih krajeva Dalmacije. Samo šteta, što hrvatski listovi (bar oni u Zagrebu) nikada ne donose o tome nikakovih

*) Iz *okružnice* na podregjene školske vlasti, koju razasla predstojnik kr. zem. vlad. odjela za bogočašće i nastavu, presv. gosp. Levin pl. Chavrak-Letovanički. *Napredak*, 17. pros. 1904., broj 51.

vijesti. «Dalmatinska Smotra» donijela je u više mahova kratke crtice o tome krasnom narodnom poduzeću,*) a drugi listovi šute o tome. Kako bi lijepo bilo, da si Hrvaticice i Srpkinjice ruke pruže u složnom radu oko toga narodnoga blaga i preko mora i preko devet gora! Jedne vezilje neka se što življe zanimaju za druge, *ama sve je ovo naše, ma u kojem kraju bilo!* I za to i ovom zgodom lijepo molim sve dalmatinske učiteljice i sve narodne vezilje, (naročito upraviteljice ženskih škola n. pr. u Spljetu gospogju Rossi-Vranješ i gospogjicu Juch), da mi jave svoje uspjehe na tome polju i svoja iskustva, a ja ću to onda putem štampe iznijeti u nizu ostalih svojih studija te ruke. (Ja sam se već i privatno na obe dame obratila, ali mi se do sada ne odazvaše). «*Jedinstvo*» neka nam je i tu geslo!

I u Hrvatskoj rade se lijepe čitme i to: na batiće i na iglu. Čitme na iglu nazivlju: keranje i zubranje, te priplit. U čitmarski posao pripada i zamitanje mreže, — radovi od likovice (na Hvaru) i sastavi starinski, — te žubrice (Dalm.) Ne znaš zaista koja je tehnika od ovih ljepša, koja vještačkija!

4. *Rojtanje* ili vezivanje resa. Ovoj tehnici pripada i pletenje uzica i traka, — kićenje kita (vunenih); — jabla, — pletenje na prsti; i mrežanje.

5. *Razni vezovi*. Ovima pripada kao najotmeniji najprije: *zlatovez*. Ovaj se radi u više tehnika, kao što su: telnjak, - ulama, - potpisivani sitni slavonski vez: katovi i tabori zlatni, - susma i redak (bosans) - grohčali, - reljefni zlatovez u stilu stambulskom, - zlatovez brojem (bosans), - na izriz, rakam kere, - telukčijski, - briljantni, - zlatnica dalmatinska (Konavlje); - zlatovez šljokanka. - filigrana. - U *razne* vezove pripadaju i vezovi grmljelicama i gjingjama, - vez vijeno (bos. Krajina), - vezovi batoljicama od perja i zrnjem od dinje, te aplikacije.

Aplikacije rade se na više načina kao: obična aplikacija ili srpski naljepi, - seljačke ovtoke, - vez na umetke, gragja, izrezi, riza vez; - terzijski vezovi, - kožuške kožne aplikacije, - sindžirac, verižac, lički - gajtanac i *razni ukrasni zaboci*.

U našim *vezovima* treba da nastojimo, neka:

«Živi, živi duh hrvatski
I živi vjekama!»

Jer šta hasni i najljepša pjesma, kada se u prozi drugojačije radi?! — — — — —

*) 6./4. g. 1904. broj 28., — 10./8. br. 64, i 28./9. broj 78. Starinske umjetnine čipkarske nalik su i na obične čipke paških seljakinja, a i na Hvaru, na Visu i na Korčuli održali su se također u narodu ostaci čipkarskog obrta. Dalmatinske čitme; kao i vezivo stoji pod osobitom zaštitom Njezine c. i k. Visosti, prevedre Gospodje Nadvojvotkinje Martje Jozefe. — Visokoista dala si je u Spljetu naveski zimsku opravu i druge vezove na svakojakoj rube-nini. To je naš ponos! To je krasan primjer našoj inteligenciji!

Empirizam pri pouci i uzgoju.

Piše: **Dinko Sirovica.**

Kod pedagoga i nastavnika uopće naići ćemo na dvije skrajnosti. Jegni misle: hoće, da se gramatika ima učiti jednako kao svaki drugi predmet o sebi, da gramatično gradivo mora bit potpuno i ako hoćete metodično obragjeno, te da učenici moraju znati to gradivo od alfe do omega; drugi pako misle i hoće, da se gramatika sasvim istisne iz pučke škole kao beskorisna, dapače štetna ili da bude pak smatrana kao štarežina, koju modernadi-daktika mora da baci u ropotarnicu. — Kako vidite, to su prećeranosti s jedne i s druge strane. — To je obična borba dvaju skrajnika u svakoj stvari, koji se najzad sustižu, dajući mjesta pravoj sredini. Mnogi se već hvale, da su tu pravu sredinu našli, vojujuć za nekakovu praktičnu gramatiku, ali način poučavanja u smislu te praktične gramatike još ne zadovoljava. — Kako dakle da udesimo pouku gramatike? Po mom skromnom mnijenju ne bi preostajalo drugo, nego pouku gramatikalnu uzeti kao srestvo, koje će djeci *da dade razlog i naputak za valjan govor i za valjano pisanje*. — Primjetit će mi se odmah, da su i to lijepe i vrlo lijepu riječi, ali kako da se svedu u djelo! Najlakša star. U pučkoj školi možeš pri svakom predmetu imati na umu pitanje: *zašto?* t. j. tražiti od djece, čemu, s kojeg uzroka, *zašto* mora da bude onako, kako im se kaže i razlaže, kako ona sama sude ili odgovaraju, kod gramatike ne može bit toga. U pučkoj školi (pazite dobro, ja neglasujem te tri riječi: *u pučkoj školi*) pri pouci gramatike mora da, prevlada u djeci uvjerenje, da mora bit *tako*, kako im se kaže. *Zašto* mora bit *tako*, to će ta djeca znati kasnije, ali u puč. školi nē, jer, kad bi to na se preuzela pučka škola, onda bi pouka gramatike postala istražiteljnom poukom, za koji um dječji nije sposoban, poukom, kojoj se samo odabraniji mogu baviti. To je, po mom mnijenju, u cjelokupnoj pouci pučke škole možda jedini moment, pri kojemu mora da opravdano prevlada dogmatički učevni put. Istina je, taj put višekrat ugagja empirizmu, ali je ovdje neizbježiv, pa pošto ga je pedagogijska znanost usvojila, i u stanovitim slučajevima preporučila, jasno je, da taj zahtjev znanosti ne može bit na uhar empirizmu, jer su koli znanost, toli umjetnost neosporne protivnice svakog empirijskog pokušaja. — Eto na taj način može se samo postići svrha gramatične pouke, na taj se način može ukloniti empirizam, jer kako rekoh, učitelj tu djeluje tako, da u djeci mora prevladati uvjerenje, e se onako mora nešto reći ili napisati, a ne drukčije, a kad se dogje do uvjerenja, tad je i dotična spoznaja trajna, dapače neizbrisiva. — Uklonimo dakle iz pučke škole gramatikalno filozofiranje, al nemojmo ipak misliti, da je gramatika suvišna. — Ona je najtvrgja os u stroju normalne pouke, pa joj za to dajmo uvijek onu važnost i onu cijenu, koja joj doliči. Ja ne ću dalje govoriti ovdje o gramatici, u nadi, da sam rekao nešto, što će bit naišlo na posvemašnji odziv u svijesti svih mojih

štovanih slušatelja, te ću s toga sad da pregjem na pouku o računstvu koja uz jezičnu sastavlja bitnost pučke škole. — Velika znamenitost ovoga predmeta iziskivala bi, da se ovdje što podrobnije njim pozabavim, no radi kratka vremena, ja ću se ipak ograničiti na to, da rečem samo najglavnije, ono, što znam, da moram pri ovakoj raspravi svakako kazati. A kazat ću to, da je računstvo takogjer predmet, u kojem empirizam nalazi još uvijek svoje jako uporište, predmet, koji se još ne obragjuje onako, kako to zdravo shvaćena metodika zahtjeva. — Reg' bi, da je glavna stvar ta, kako će djeca na obične, gotovo svegi jednake upite jednako odgovarati, kako će glavne ukone naučiti ne po njihovoj nutarnjoj srodnosti, po njihovoj uzajamnosti, već kao jedinice neke, od kojih svaka za sebe vrijedi. To je paradoks. Reg' bi još uvijek, da je računstvu u pučkoj školi svrha priučiti djecu na mnemoničku vještinu, na figuriranje s naglim, ali ne probavljenim odgovorima, pa ipak, kamo sreće, kad bi se i to u dobroj mjeri postiglo! — Nasuprot, uza svu kinu i muku nastavnika mi vijgamo, da djeca računaju sporo, kao da im nešto nedostaje, kao da ih izdaje glavna pomoć u toj potrebi. — Kriv je tome samo *empirizam*. Poučava se za prividni uspjeh, a ne za faktični, poučava se, da se udovolji samo formi, a djeca kroz to bivaju žrtvama empirizma. — Zornost, predočivanje, dokazivanje, dedukcija i sve te lijepe stvari smatraju se karijatidama, nastavnik šelabaza po matematičkoj atmosferi sav okružen maglom, a zorna pomagala, ti svjetionici spasa, ostaju mu tako daleko, da ih već ne može nikako nazrijeti. Da skupim svu tu sliku u malo riječi.

Empirizam u pouci računanja prevlagjuje još uvijek za to, jer se još uvijek daje mala ili nikakva važnost logičnom rasugjivanju odnošajâ izmegju brojeva, jer se ne nastoji, da djeca shvate, kako se je došlo do uzakonjenja računskih operacija, jer se ne vodi briga o tome, da se djeci dade jasan, svestran i temeljit pojam o naravi, apsolutnoj i relativnoj vrijednosti olina, o reciprocitetu njihovu, u jednu riječ, jer se brojevi smatraju još uvijek kao brojevi, a ne kao predstavnici znakovi konkretnog svijeta, kao čimbenici koji sudjeluju u svim pojavama života. Pa ako to izostaje već u preliminarnim radovima računice pouke, što da bude od te pouke tek kasnije, kad nadogju računске komplikacije, koje moraju da ostanu djeci nepoznanicom, ako nijesu bila upućena na to, da logično prosugjuju odnošaje izmegj brojeva? — — O istinitosti ovih mojih tvrdnja ja bi Vam, gospodo, mogao navesti takovih dokaza, koji bi Vas možda i potresli, ali ima razloga, s kojih opet moram, da ih prešutim, tim više što se valja nadati, da će se napokon doći do potpune uvijgavnosti, e je dosadašnji način poučavanja računice mnogome i u mnogome ne samo antididaktičan, nego i ubitačan. Hoće se dakle, da već prestane i u računstvu empirizam, a da

prevlada svijest, da se djeca privedu i priuče logičnom rasugjivanju brojeva i njihovih odnošaja, te da se cijela računstvena pouka bude bazirala na zornosti, *dedukciji*, i na uporabi. — Tim sam rekao sve. — Morao bi se sad osvrnuti na druge predmete, poimence na realija, pa ću zato i ovdje bit što kraći, te iznijeti moje nazore, samo u krupnim potezima.

Što sam u glavnome rekao obzirom na jezikoslovnu i računstvenu pouku, to u mnogočem vrijedi i za pouku realija. Doduše empirizam ne slavi tu tako sjajne trijumfe, ali ipak ima još svojih tvrdokornih pristalica, koji mu udvaraju. A bit će ih sve dotle, dok i tu pouku ne zadahne svjež, oživljujući dah one suage, one čarobne sile, o kojoj sam na početku govorio t. j. dah umjetnosti. Za svaku granu pouke hoće se te snage, pa i za realija, a tu tim više, što su ti predmeti najpodesniji, da posluže uzgojnom zadatku pučke škole, o kojemu još nijesam govorio, ali na koji ću se kasnije osvrnuti, jer to iziskuje i samo pitanje, kojim se bavim, zasjecajuć ono ne samo u pouku, već i u uzgoj. — Kod pouke realija prevladuje još uvijek nazor, da joj je svrha napuniti dječiju svijest najpotrebitijim spoznajama; te se spoznaje rivažu u svijest sve, ako ćete, postepeno, savjesno prema svim praktičnim načelima pouke, ali se na žalost pri tome ne pazi, da li postaju ili će postati sastavnim dijelom te svijesti, hoće li se tu udomiti e da kasnije od tih spoznaja bude žugjena ploda, da se horizont dječjeg poimanja proširi. — Hoće se i tu dakle umjetničkog takta i postupka, hoće se takova nastojanja, po kojemu će djeca doći do uvjerenja, da im znanje ne služi samo za to, da ga u školi pokažu, već za to, da ga jednom u životu uporave na svoju i društven korist.

Veliki pedagog Rousseau bio je u ovome najdosljedniji; u njegovoj knjizi o uzgoju naći ćete mnoštvo protuslova u nazorima o čovječjoj naravi, o religiji, o društvu, o ustanovama društvenim i t. d. ali ne ćete naći ni jedne riječi, kojom bi on pouku u opće smatrao prostim poslom ili zanatom znajući, da je pouka ujedno i uzgoj, ili najbolje sredstvo za uzgojni rad. A realija baš jesu bitnost toga sredstva, pa jao onoj školi, gdje ih steže zlokobni empirizam, gdje od njih nema školi, t. j. djeci i učitelju onog maha, onog poleta u shvaćanju svega, što je u prirodi božjoj i ljudskoj lijepa, dobra i istinita! — Neka dakle i pouka realističnih predmeta stane sigurnije na pravo svoje tlo, kojim se ne će širiti korov empirizma, već kojim će piriti lahor zdrave i spasonosne umjetnosti; — umjetnost je jedina kadra, da stvori i tu čudesa i da naše škole podigne do one visine, na kojoj ju duh vremena želi i ima pravo vijati. — Dolje dakle sa mutenjem dječjeg uma i dječje svijesti u ime zloshvaćene pedagoške revnosti, u ime prividnih rezultata, dolje sa svim pokušajim take vrsti, koji samo rastvaraju širom školska vrata beskorisnom empirizmu, a gore sa radom, umjetničkim radom oko toga, da dječja svijest bude smatrana kao nekakav «braneta sanatorum», u koji ne smije ući ništa, što bi je moglo smutiti, ništa, što njoj prijatno nije; gore sa nadom, koja tjera iz škole formalizam apstraktnih pravila i neprobavivih naloga, kojemu je svrha uzgoj čitavog bića, *cijelog čovjeka*, učeći ga, da razmatra tačno, da razmišlja pravo i da žudi, što je pošteno! — Eto najljepšeg zadatka, namijenjena naročito pouci realija! .

(Slijedi.)

Crtanje u našim pučkim i gragjanskim školama.

Piše **K. Čurković.**

Što je glavno pri svemu tomu jest učiteljeva kritika, koja ima biti što jasnija, jezgrovitija, kadra da se njome dijete osokoli. Kritikom tražiti je učitelju, da pogodi djetetovu namjeru, a ne da procijeni apsolutnu kakvoću nacrta. Pozornost se dječija ima svraćati na karakter pojedinih oblika, pa baš s' toga kritika ne bi se smjela baviti nego samo onim, što škodi očitovanju tog karaktera. U koliko se prirode tiče učitelj će da naglasi, kako ova pruža i zasebitih, raznovrsnih, geometriji sasna tugjih oblika, koji no zaslužuju našu ljubav i pažnju. Pomoću skematičnih figura on će da naznači pogriješke, u koje se najlakše upada posmatranjem karakterâ. Učitelj se ima osvjedočiti, da li je dijete kritiku razumjelo i da li je konstatiralo naznačene pogriješke. Čineći takve opaske dijete će postati pomnijivije, bezbrojna raznovrsnost, koju ono otkriva u oblicima i u šarama podsticati će njegovo zanimanje. Ako pak dijete ima i najmanju umjetničku žicu, proučavanje

prirode uroditi će u njemu osjećajem ljedote, a njegovi će nacrti biti personalni.

Koliko takvo slobodno individualno crtanje koristi, dokazuju nam neprocijenjivi rezultati. štono se postizavaju djetištima, pa i u nekim obiteljima, gdje se takvo crtanje gaji, makar i ne bile vježbe zgodno koordinirane.

Između djece ima i tromih i nemarljivih, ima i takvih, u kojima uobrazilja nije još dovoljno razvijena, djece nespretna, koja nalaze, da im je sve teško, koja se s toga ne će ničega poduhvatiti. U tome nema velikoga zla, jer u koliko se crtanja tiče bolje je i ne raditi, nego raditi bez ukusa, s' druge strane kritika o nacrtanome, vogjena u nazočnosti sviju, pa onda primjer, što će ga podati darovitiji i revniji uroditi će plodom i po one, koji nijesu vježbama učestvovali.

Dovršeni dječiji nacrti, idejom potpuniji, dobivaju bolje ocjene i budu izloženi u razredu. — Motivom in-

dividualnoga domaćega crtanja može biti osim toga isti motiv, koji se je obradio u školi i koji će djeca da upotpune. Učitelj u ovom slučaju izradi nacrt, ili osnovu nacrtu i daje usmene naputke, potrebite, a da se olakoti reprodukcija. Dječaci to doma precrtavaju, a i obojadišu po svom ukusu. Ovo bojadisanje izvagja se raznobojnim olovkama, čija je uporaba mnogo lakša od akvarela. Opaziti je, da ako ovi nacrti imaju za podlogu geometriju, ova djeca nije nimalo apstraktna, jer predložuje konkretne predmete iz svagdašnjega života, koji razvijaju dječiju dušu budući u njoj interes za stvari i pojave života. U nacrtu n, pr. koji se sastoji od pravokutne pačetvorine, razdijeljene na tri dijela, dijete će nazrijeti zastavu; ono će ga precrtati u pravim proporcijama jedva čekajući, da ga obojadiše modrim i crljenim i da mu sa strane dodaje odulji pravac, koji će da mu predoči stijeg. U drugome nacrtu, koji se sastoji n. p. od odulje pravokutne pačetvorine, koja je razdijeljena na stanoviti broj djelova, čiji će razmjer isto dijete pronaći, ovo će nazrijeti ljestvu, pa će joj velikim interesom podati boju il modru, il žutu prama svojoj fantaziji. U trećemu nacrtu, koji n. p. sastoji od kružnice razdijeljene na jednake djelove (neka se kružnica upiše u pravokutnoj četvorini), dijete će nazrijeti kolo, pak će i samo pomoću pravaca prikazati paoce, a pomoću dviju kencentričnih mali kružnica prstenove kolne osi i t. d.

Pri ovakim vježbama pripušten je dio radnje djetetu, kao što mu je pripuštena dekorativna strana.

U rasporedbi i urezbi motiva pak u izboru boja očitovati će se djetetova imaginacija, kao i njegov lični ukus.

Toliko o ertanju u nižim stupnjevima, dok bi se u višim stupnjevima kolektivni radovi imali sastajati: a) od ertanja s' prirode i to lišća i jednostavnih cvjetova b) od raspoređjaja dekoracije, gdje je inicijativi dječijoj ostavljeno šire polje. — Pri ovom zadnjem crtanju učitelj će u prisutnosti učenika izraditi osnovu, pri čemu će dati potrebite naputke, da im tim olakoti doradnju. Djeci je ostavljena potpuna sloboda, pogledom na dekorativne elemente, kakvi su listovi, cvjetovi, klasovi, žitna zrnca i t. i pogledom na boje, s' kojima će poljepšati i upotpuniti kompoziciju. Ukus pokazan rasporedbom ornamentalnih sitnica u nacrtu, kao i obojenjem ovoga, pri kritici i ocjenbi ima da važi ne manje od tačne reprodukcije i izvedbe mjerstveve strane nacrtu.

Poučavano na ovaj način mjerstvo, kojemu ne smije biti druga svrha u nastavi crtanja, nego da se s njime olakoćuje istraživanje proporcijâ, prestaje biti za djecu apstraktna znanost, a i dosadna vježba. Djeca pomoću ovakva mjerstva stiču spoznaje i praksu tako, da im ono služi izradbi nacrtu nikada ne škodeći izražaju čuvstva.

(Slijedi.)

D.r Gjuro Turić: Povjest uzgoja i nauke o uzgoju.

(Piše S. K.)

Knjiga je na osobiti način sastavljena i g. pisac u predgovoru navodi razloge, s kojih je to učinio. Taj način i dava knjizi vrijednost, jer čitaoca čini svijesnim svih pojava na polju uzgoja i same nauke o uzgoju.

U *vodu* je navedena razdioba povjesti pedagogije. Tri su joj dijela: «*prvi odgovara na pitanje, kako je u različno vrijeme i u različnim prilikama dijete uzgajano za iste prilike*».

Drugi dio prikazuje «*razvitak same nauke o uzgoju*». Taj ima dvojak zadatak, *naučni i poučni*. Naučni, ako uzimlje u obzir *sve pojmove*, koji se pojavise u pedagoškoj nauci, bili dobri ili zli, a poučni, ako se osvrće *samo na one*, te danas vrijede.

Treći je dio biografski. I ovaj može imati dva zadatka, naučni i uzgojni. Traženje uvjeta, pod kojim je netko došao do stanovitih pojmova, što malo koristi za razvitak i shvaćanje samih ped. pojmova, bio bi *naučni*, a istraživanje *načina*, kako su pojedini veliki pedagoški teoretičari i praktičari došli dotle, da se požrtvovno posvete svom poslu, bio bi *uzgojni* zadatak povjesti pedagogije, jer im se učitelji dive i oduševljuju za uzgojni rad.

Držeć se načela, da «*će učitelja za rad u školi pripraviti povjest pedagogije najbolje tako, ako mu prikaže principe kulture, koji vladaju uzgojem, i razvitak onog dijela narodne kulture, koji vlada uzgojem*», pisac vodi učenika najprije klasičnim narodima, Greima i Rimljanima, te Izraelcima, i tu ga upoznava sa načelima, koji vladahu uzgojem u raznim fazama njihovog društvenog života, i svim onim, što je utjecalo na uzgoj. Značenje kršćanstva za ljudsko društvo i njegov napredak u opće, a uzgoj napose, veoma je lijepo obragjeno. Onda je poglavlje: *Prvi uzgoj i obrazivanje Hrvata ili Srba*, za kojim slijedi drugo:

crkveni uzgoj i obrazivanje za turskih ratova i mletačkog gospodstva.

Od osobite su znamenitosti poglavlja: «*Vijek prosvjete*» (pod konac 18 v.) i «*Novi vijek*». Vijek je prosvjete, vijek krize ljudskog mišljenja. Onda se je htjelo, da svak misli, čuvstvuje i teži kako hoće, a danas žalibože mnogi hoće, da i u naš narod posiju taj duševni anarhizam. On je imao osobite nazore i o uzgoju i izobražavanju. Uz mnoge zablude, donio je i pravih misli. Novi je vijek oborio mnoge njegove zablude, te je podao školi zdraviji temelj. Shvatiti ta opširno obragjena poglavlja znači snaći se u svim današnjim školskim, a donekle i u drugim socijalnim pitanjima. U tom je poglavlju navedeno i školstvo kod Srba i Hrvata.

Drugi dio obuhvata *razvitak posebne nauke o uzgoju*, te ima ova poglavlja: opće misli o pedagogici — povj. ped. fiziologije i dietetike — povj. ped. teleologije — razvitak ped. psihologije — povj. hodegetike — i povj. didaktike. Držim, da je čitaocu jasno o čem se sve tu govori.

U trećem su dijelu prikazani neki primjeri *pedagoškog čovjekoljublja*, «*i to samo u toliko -- kaže pisac u predgovoru, da prekažem njihov svesrdni rad*». A čemu? odgovara sam pisac ovim riječima: «*Još prije nego počne raditi i nego sam oćuti sreću u svesrdnom, važnom, ako čednom radu oko unapregjivanja narodne kulture i osnivanja sreće pojedinoga narodnoga člana, mora se učiteljski pripravnik oduševiti za taj rad promatrajući, kako su veliki i jaki dusi našli sreću i cilj svoga života u ovakovu radu*». — — — Ne ću dalje.

Preporučam i svojim kolegama i kolegicama obe Turićeve knjige. Ako smo srcem prionuli narodnoj raboti, uštinut ćemo mi mlagiji, koji nemamo bremena na vratu, od one plaćice i dobiti te knjige. Vjerujte mi, ne ćemo se pokajati.

A vami, naši budući sudrugovi i sudrugarice, (— ako me gospoda čuju) — još toplije priporučam, da dobavite Turićeve, vami upravo i namijenjene, knjige. Vi sad jedete kruh tugjim zubima, pa imate i veće novaca, nego

ćete ih imati, kad ga budete jesti svojim. Pripravljajte se za vaše buduće zvanje svim svojim marom:

«Ono neće rada

— I ozbiljna truda»

Književni rad naših učitelja.

4. Rudolfo Franjin Magjer. Nove knjige. Marni pisac i učitelj u ravnoj Slavoniji Rudolfo Franjin Magjer obdario nas je u ovo zadnje doba — ništa manje nego — sa tri lijepe knjige od kojih je jedna «Porivi» zbirka pjesama, a druge dvije «Slavice» i «Presadi» omladinski su spisi*).

«Porivi» su ciklus pjesama epske i lirične naravi sastojeci se iz 32 poetična sastavka. Prem je brat Magjer i do sada po raznim listovima pjevao, to je ovom zbirkom pjesama po prvi put sa posebnim djelom pred publiku stupio i pušio se u ruke naše mramorne kritike da ga... sudi. Naša je kritika stara jeremijada, po kojoj se običnim frazama ali sa visine kritičke tribune čuje neprestana jadikovka kako kod nas niču pjesnici i nadri-pjesnici kao gljive, ali pravih... nema. Dajemo u glavnom pravo našim svemožnim kritičarima, što tolikim «stihokvarcima» nedaju da se pomalaju na velebnom moru parnasa, nego ih šibaju da opet u zaborav tonu, te nam ne dosagjuju svojim vječnim pjesmicama, koje prije sve iesa, nego li pjesme, ali im ne dajemo pravo što megu tima čestokrat ubijaju volju i dar takogjer i kakova početnika iz kojega bi mogao izaći vremenom priličan pjesnik. To hoćemo da rećemo i za Magjera; kojega će po običaju kritika napasti, a koji je ovom svojom prvom zbirkom pokazao da ima dara i sposobnosti, pa nam daje temeljite nade da će, posveti li se ozbiljno pjesmi uspješno napredovati. Zaista ova prva zbirka ima svojih mana i nedostataka, ali smo opaziti mogli, da su mu bolje i savršenije one pjesme u kojima je bio najsamostaliji, jer i on kao i svi pjesnici podržava svoje uzore, a njegovu su uzori svakako Kranjčević i Nikolić. Najsamostalnije su mu, a po tome i ponajbolje pjesme epske naravi «Umjetnikova pjesan» i «Bijele ruže». Sva je pako zbirka prožeta nekim milim pesimizmom, pjevajući jade i boli, tuge i nevolje, koje u današnje doba zbilja više no igda ljustvom vladaju, što se osobito zrcali iz uspjelih pjesama «Amo k meni», «Kako biva», «U beznagju», «Vječne muke» i slične. — Učitelju, koji zna što su patnje, koji med patničkim narodom žive i odgaja mu čemernu dušu, takove pjesme idu najbolje za rukom. Gorkoga su gorkosti učinile Gorkim, a pesimistične pjesnike učinila je patnja, koja ih okružuje takovima. Magjer, kao učitelj nije se lje tomu dojmju oteti mogao!

*) Sve tri se pomenute knjige dobivaju kod knjižare Lj. Szeklera u Osijeku i to «Porivi» uz cijenu K 1:20, a «Slavice» i «Presadi» po 80 para komad.

Lijepa omladinska knjižica «Slavice» zbirka je milotnih izvornih pjesmica i pripovijesti za mladež. — Odgoju omladine, te nade i budućnosti roda, kod svijuh se naroda posvećuje najveća briga i pružaju im se najpodjednije i od najznamenitijih omladinskih pisaca napisane knjige. I mi, u manjem okviru, imamo nekoliko omladinskih listova (Dalmacija na žalost i na štetu nema omladinskog lista), a u oduljim, odveć oduljim, razmacima viggjamo po koju samostalnu knjižicu za mladež. Čestoput smo u brizi što ćemo omladini u ruke pružiti da čita jer nemamo na pretek i na izbor knjiga ni za odrasle, a kamo li za mladež. Za to je svakog uzgojitelja obradovala lijepa knjižica našeg sudruga Magjera «Slavice» gdje se nalaze 92 sastavka pjesničke i prozaičke naravi rastumačene sa mnoštvom uspjelih slika. Krasnih pjesmica, priča, crtica, pripovjedaka, zagonetaka i drugih različitih sastavaka prepuna je ova knjižica, pa smo uvjereni da će našoj omladini veoma zgodno doći.

Dok se radujemo vrlome piscu na ovako uspjeloj knjižici (jer za omladinu nije lasno pisati) preporučamo je uzgajateljima mladeži širom domaje, da je svojim gojenicima na čitanje daju i preporučuju.

Kako su «Slavice» izvorne priče i pjesme, tako su «Presadi» pjesmice i pripovijesti prevedene. Cijeneći vrlu Magjer koliku uzgojnu moć ima omladinska literatura, te znajući kako drugi narodi imaju vrsnih i znamenitih omladinskih pisaca; veoma je zgodno probrao ponajbolje pupoljke iz uzgojne bašće drugih naroda i presadio ih u našu gjuj-ogradu, pa je zbilja uz svoje izvorne pjesmice i pripovijesti «Slavice», zadužio našu omladinu i nas učitelje ovim zgodno prevedenim djelcem. Ponajbolje bilo češke, bilo njemačke omladinske pisce, pobrao je on pa u 16 prekrasnih sastavaka okićenih lijepim brojem uspjelih slika upoznao našu omladinu. Mi bi veoma na dugo otišli kad bi o pojedinom sastavku govorili, jer se ne zna da li je temat zgodnije odabran ili su misli i prevod pojeinih pripovijesti i pjesmica ljepši, biraniji, razgovjetniji i uzgojniji. Svaka naša učenička i učiteljska knjižnica morala bi biti provijena ovim lijepim knjižicama našeg vrllog sudruga Magjera, a ne bi smjelo biti vrijednijeg školskog djeteta kod nas, koje ne bi takovim knjižicama obdareno bilo*).

Dorbić Vicko.

*) Očekujemo od vrllog kolege Dorbića, da će prikazati i druga dva najnovija izdanja brata Magjera: t. j. «U pjesmi i priči» i «Za cvjetne mladosti». Ova posljednja knjiga već je ugledala svjetlo.

VJESNIK.

ČITULJA.

† Petar Opara. Nakon duge, upravo patničke bolesti preminuo nam je i ovaj dobri, vrlu i požrtvojni drug, ovaj učitelj po sreću i po umu. U oči Cvjetnice odijelio se od ovog svijeta u Drnišu, gdje je bio upraviteljem one

pučke dvorazredne škole i gdje je učiteljevao za punih 14 godina. Pokojnik je bio opće poznat u našem učiteljstvu radi svojih osobitih vrlina i lijepih sposobnosti, a poznaju ga i čitaoci «Učit. Glasa» po njegovim uspjelim radnjama i člancima, kojima je kitio stranice ovoga glasila. Škola bijaše mu miljenče. S pravim zanosom radio

je u njoj, djeca mu bijahu radost i ponos. zato se je i mogao uvijek dičiti lijepim uspjehom svoga nastojanja, radi čega je bio hvaljen od pretpostavljenih škol. vladi, a cijenjen i uvažan kod svih prijatelja pučke prosvjete. To se je najbolje očitivalo i na dan njegova sprovoda, kojemu je osim školske djece prisustvovalo sve, što je u Drnišu bolje i otmjene. Sudjelovali su sprovodu i mnogi učitelji iz okolice i iz Šibenika. Naš «Savez» bio je zastupan po uredniku «Učit. Glasa», koji je nad lijesom takogjer progovorio nekoliko dirljivih riječi, iza kako je prvo njega kot. škol. nadzornik g. Slavmir Sinčić izrekao nad pokojnikom lijepo, opširno i preganutljivo, slovo. —

Nadamo se da ćemo u svoje doba u našem listu moći opširnije progovoriti o Petru Opari, jer je on to potpuno i zoslužio. Vječni pokoj ljubljeno i vrlome drugu;

† **Anka Avlič.** Sredinom marta, kad je zrak zadahom svježosti, ptice umilnim pjevom, a cijela narav poslije okrijepljena sna, pjevala himnu veselju i životu, umirala je mlada duša — patnica učiteljica — *Anka Avlič.*

Mlada, kô rosice kaplja, a puna ideala, umrije u proljeću svojih dneva, prekoračiv tek 22. ljeta. Marljivo gojena, gajiti poče, al to joj ne bi dano; tmurni Dol krševitog Brača primi nje prvo sjeme rada, gdje je punim žarom poletne duše doprinosila zrno na oltaru roda. I radila neumorno, umilna i blaga. kroz ne pune dvije godine, kad joj se kobna kosa smrti zaprijeti.

«Zbogom» morade reći svojoj prvoj i posljednjoj eremitaži — «zbogom» radu i nadi — kolu vesele dječice, da u svojoj rodnoj Ateni na gucaje podnese gorkost boli, koja ju je postepeno mučila, dok se u krilu svojih roditelja i sestara zadnjim osmjehom ne zatvore njena mila usta.

Sada, kad sunce zgrijeva jače i onkraj groba svijeeće diše — do njena križa laste dolijeću i cvrkutom kažu, da je nema više!..

I. G.

† **Episkop Gerasin Petranović,** preminuo je nekidan u Kotoru, u 86 godini života. Bio je velik prijatelj škole i učitelja. Navlastito Srbi učitelji iz Boke Kotorske osjećaju ovaj gubitak, jer je pokojnik mnoge potpomagao dok su učili. Oslanjajuć se na poštenje i pravdu svojih djela, doživio je pod stare dane veliku radost, za kojom je vazda čeznuo, biva: slogu Srba i Hrvata. Vječni mu pokoi i harna uspomena u narodu!

Za naš „Savez“. Svaki dalmatinski učitelj i učiteljica dužan je biti članom «Saveza dalm. učitelja». Članarina nije nego 50 para na mjesec. Toliko svaki učitelj i učiteljica može sada prigoriti. Komu je do napretka «Saveza» a po tom napretka našeg staleža, nekane oklijeva upisati se u «Savez». Za to je dosta da se samo blagajniku «Saveza» Dinku Domiću prijavi sa dopisnicom.

Na znanje. Broj 4 nije na vrijeme izišao radi nezgodnih tiskarskih prilika u Šibeniku, i stoga da list uzmogne redovito izlaziti, primorani smo davati ga tiskati u Spljetu. Uredništvo lista ostaje i nadalje u Šibeniku, te molimo, da se ovo uvaži, ako bi radi neprilika, u kojima se nalazimo po koji dan zakasnili sa izdavanjem lista.

Osposobljeni. Dne 14 tekućeg dovršili su ispiti osposobljenja za pučke i gragjanske škole pred ispitnim povjerenstvom u Arbanasima.

Osposobljeni su za pučke škole: Nikola Bezarić, Ivan Bilušić, Vladimir Ganza, Ljubica Lastre, Ivan Mijić, Zakarija Morović, Gjuro Nazor, Antun Padelin, Stjepan Roca, Marko Šimić, Marko Škovrlj, Anselmo Škrobonja i Jozip Tiozzo. Za gragjanske škole osposobljen je Stjepan

Marčić, Josip Urschitz osposobljen je za poučavanje talijanskog jezika kao nauke u pučkim školama.

Dvomjesečni praznici u pučkim i gragj. školama. Pokr. škol. Vijeće vršeć odluku Ministarstva prosvjete, naredilo je, da se već ove škol. godine, veliki praznici uredi tako, da će školski odmor i po onim mjestima, gdje nema srednje škole trajati 8, mješte dosadanih 6, nedjelja. Pozdravljamo ovu naredbu, koja je sa svakog gledišta po zdravlje školske djece i učitelji, osoblja korisna navlastito kod nas, gdje je ljeti sunčana žega najveća i veoma nesnosna.

Nama na izgled. Kako čitamo u odličnom «Učiteljskom Tovaršuu», naša slovenska braća, učitelji u Kranjskoj, živo rade i napreduju na korist svoga stališa i naroda. Skoro su imali zbor u Ljubljani, na kojem je odlučeno, da se osnuje «Učiteljsko štamparsko društvo.» Pravila su već pregledana i potvrđena, te podnešena vlasti na odobrenje. Osim raznih korisnih ustanova, oni imaju još i svoj vlastiti novčani zavod, kao registrovanu zadrugu s ograničenim jamstvom. Do konca mjeseca Travnja t. g. promet je Zadruga iznašao u novcu 67.413 K. O ovoj korisnoj ustanovi naše srodne braće i kolega, mi ćemo skoro opširnije progovoriti, eda se njeno blagotvorno djelovanje protegne i na naš kraj.

Ništa za učitelje. Bosanska vlada i ove godine raspoložila je tri bezplatna mjesta u kupalištu Ilidže kraj Sarajeva, a to za c. k. činovnike iz Dalmacije, kojima je zbog zdravlja potrebita ovaka njega. Mi nijesmo zavidni način činovnicima na sličnim polakšicama, ali nam je odveć žao, što su i ovdje zapostavljeni i ignorisani učitelji. Poznajemo nekoliko drugova, kojima su kostabolja i reumatizam iščiljeli kosti, ali im ne dostaje sredstava za banje. Zemaljska valda morala je imati barem toliko obzira prema našem stališu, kao i prema činovnicima, tim više što je baši učiteljsko pero nekoliko puta opisalo i predstavilo svijetu sve pogodnosti na *Ilidži.*

Fizika u osnovnoj školi, (ručna knjiga za učitelje) Preporučujemo ovu knjigu, koju je priredio Adam Pojić, učitelj u Sarajevu. Mi smo nekoliko odlomaka ove knjige pročitali i stekli uvjerenje, da je korisna i uputna našim drugovima. Cijena K. 1.80 hel. Vrli pisac dostavio nam je par članaka, da ih oštampamo, ali nam na žalost ne dostaje prostora za takove sastavke. Udovoljit ćemo ipak g. Pojiću, navodeći ovdje raspored, po kojemu je u toj knjizi obradio članke. Evo ga: 1. Vazduh. 2. Barometar. 3. Kako postaje toplota. 4. Toplota posteže tijelo. 5. Kako se mjeri toplota? 6. Kako koje tijelo provodi toplinu? 7. Isparavanje. 8. Rosa i mraz. 6. Magla i oblaci. 10. Kiša, snijeg i tuča. 11. Kako postaje vrelo? 12. Zvuk. odjek. 13. Magnet. 14. Magnetska igla. 15. Vuzduh. 16. Kako se vatra gasi? 17. Napon i snaga pare. 18. Parni strojevi. 19. O svjetlosti. 20. Oko. 21. Duga. 22. Elektrina. 23. Munja i grom; gromobran. 24. Elektrina dodirom. 25. Telegraf ili brzozjav. —

«U pjesmi i priči». *Antologija hrvatske omladinske književnosti.* — Pod tim naslovom kolega je g. Rudolfo Franjin Magjer, učitelj u Sljivošavcima (Slavoniji) već mjeseca ožujka predao u štampu omašno djelo (do 35 štampanih araka velike osmine), gdje su prikazani uz prvake hrvatske omladinske knjige i svi ostali savremeni radnici davašnje lijepe knjige za mladež, počamši od najstarijih do najmlagjih.

Ova antologija ujedno je i savremena povjest hrvatske omladinske književnosti u biografijama. Pouzdano se zato obraća na sve prijatelje lijepe hrvatske književnosti, da ga

pretplatom i u sabiranju pretplatnika pomognu u plamenitom nastojanju. U pretplati ne će djelo premašiti cijenu od 5 K. dok će poslije knjižarska cijena biti mnoga veća. Novac ili prijavu na dopisnoj karti, da se dotičnik smatra pretplatnikom, neka se pošalje do konca mjeseca na gosp. pisca.

Ovom zgodom g. Magjer javlja, da su doštampane prevedene pripovijesti i pjesmice od njemačko-čeških pisaca za mladež «*Presadi*» (cijena uvezano 80 fil.) i najnovije izvorne njegove pjesme i pripovijesti «*Za crjetne mladosti*» (cijena uvezano 80 fi.).

Adresa pišćeva: *Rudolfo Franjim Magjer.*

Šljivoševci (z. p. *Dobnji Miholjac*), *Slavonija*

«**Školska straža**». slobodoumani list za školu i prosvjetu, pod uredništvom Milete Todorovića izlazi u Rekovcu u Srbiji. List stoji na stanovištu, da su rijetke države, koje su svoje učitelje nagradile pravično prema ostalim državnim službenicima. Ovome je jedini uzrok taj, što u parlamentima svih država nijesu dovoljno zastupani učitelji. Cilj je listu da predoči svakom učitelju u Srbiji ubjedljivim razlozima, da se učiteljska prava mogu dobiti samo ako učitelji pošlu u skupštinu priličan broj svojih kolega. Naročito je udešen i način, da se ovaj list što više rasturi u narod i čita među seljacima. Straža valjano zastupa interese učiteljskog stališa, pa i ako ima po gdje kakva pretjeranost, navlastito u polemici, shvatljivo je, kad se promisli, da i u Srbiji učitelji moraju još mnogo da izdrže, dok dogju do svojih prava.

Cesko sveučilište u Zlatnom Pragu broji 3851 slušatelja, biva za 139 više nego skupa sveučilišta u Gracu, Insbrodu i Černovcima. Po ovakom razmjeru zahtjev Čeha da im se podigne sveučilište u Brnu sasvim je opravdan. Vlada potpomaže bečko njemačko sveučilište su 136.862 K. potpore, njemačko u Pragu su 102.855, a češko samo su 53. 155 K. Bez komenata!

Učiteljica kao zast. kandidat u jednom mjestu kod Bolonje socijalisti kandidiraju na mjesto poslanika Chiesa učiteljicu Beatrice Sacchi iz Metore.

Ulje za tranje škol. tavana. Ne samo gdje je tevan parketiran, već i ondje gdje su proste daske, upotreba ovoga Dnestlova ulja pokazala se veoma praktična i po zdravlje korisna. Ulje je američanske vrsti, a služi za tranje i disinfeciranje školskog tavana. Njim se uništuje pogubna prašina i gamad, a tavan čuva se od truleži. U Hrvatskoj se u mnogim školama već upotrebljava ovo ulje, a sada razabiremo povoljne njegove rezultate i iz mostarske «Učiteljske Zore.» Ovaj lit piše: I. Narod. dječ. osnovna škola u Mostaru dala je podove u svim prostorijama svojim impregnovati tim uljem. Uspjeh je neočekivan. Prašine, koja je uprav smrt škole, nama ni za lijek. Trebalo bi, da se sve škole obrate na nadležno mjesto i zatraže potrebna sredstva za impregnovanje podova. Učiteljstvo moralo bi to potpunim pravom i zahtjevati, jer većina bolesti, kojima učitelji podlegnu, nikne u školskoj prašini. Tko će da sazna za cijenu ulja i drugo neko se obrati na: Glavno Zastupstvo amerik. Dnestles ulja. Zagreb. Gundulićeva ulica br. 4. S naše strane živo preporučujemo, da se što prije upotreba ovakog ulja uvede u sve škole pokrajine.

Učiteljski kalendar i šematizam pučkih škola i učiteljskoga osoblja u Hrvatskoj i Slavoniji za godinu 1906. Tečaj V. Sastavio Julije Gollner. — Poplavili su nas svakovrsni kalendar. Ima ih sa probranom sadržinom: dok su nekoji puni šušnja. Nemamo vremena, da se na sve osvrćemo, nego jedino svraćamo pažnju naših drugova na ovaj učiteljski kalendar, koji vrijedi K. 1.50 — Mi

ga doduše ne dobismo na prikaz, a još više žalimo, što ga kod nas nijesmo ni mogli naći, da ga kupimo. Učiteljski listovi hvale mu sadržinu. Jedino u interesu našem da se bolje upoznamo, gdje smo, željeti je, do se ne mimolaze dalmatinski učitelj, pak ni oni Bosne, i Hercegovine, već, da ih se u buduće uvrsti. Tim će i raspčivanje kalendara biti daleko veće i unosnije.

Hrv. pedagoški književni zbor u Zagrebu imao je dne 8. Veljače o. g. glavnu skupštinu, gdje su pored ostalog izabrali za tri godine predsjednikom Stjepana Barsarička, tajnikom Josipa Kiriva i blagajnikom Josipa Klobučara. Izabrani su kao novi članovi dopisnici: Risto Ogujanović profesor učiteljke škole u Skoplju, Sigmund Čajkovac, učitelj kr. vježbaonice u Osijeku, Josip Skavić učitelj u Hreljinu i Pavao Dabinović učitelj u Dobroti kod Kotora. Raduje nas ovaki izbor, koji će uvjereni smotiti hrv. ped. knjiž. zboru na diku i korist.

Češka školska Matica, proslavila je ovoga mjeseca 25. jubilarnu godišnju skupštinu. Lanjske godine školovalo se troškom ove rodoljubive ustanove 12.000, češke djece. Od svoga postanka, potrošila je *Češka škol. Mat.* za uzdržavanje i osnivanje čeških škola preke 10.000.000, K. Osim mnoštva pučkih škola, o njenom se trošku izdržavaju 3, gimnazije i 1 realka.

Našim učiteljima na znanje i ravnanje. Skoro su u Moravskoj izvršeni izbori za zemaljski Sabor. Svaka politička stranka kandidovala je i po kojega učitelja, razmjerno, dakako prama klubu i ostalim stališima, a u sporazumu i na predlog učitelja i učit. «Saveza». Do sada je u našem Saboru prevlagjivao ogromnom većinom samo jedan stališ, a biranje zastupnika vršeno kao po nekoj stališkoj aristokraciji i nasljedstvu. Načela demokratska i slobodarska zahtijevaju, da se nijedan stališ ne zapostavlja osobito ne učiteljski, koji je s narodom u najtješnijoj vezi i dodiru. Ovoliko za sada.

Gosp. Gjurio Špodijer, škol. upravitelj i član Pr. Savjeta na Cetinju, preštampao je iz *Učit. lista*, svoj rad: *Što je karakter, podjela karaktera popravlanje i razvijanje karaktera.* Pisac je izradio ovu raspravu po Smilesu i dr. a dobar dio i po sapstvenom opažanju. Cijena je jednom primjerku 40 hel. Kad primimo knjigu, nastojaćemo, da progovorimo o njoj opširnije, ali, i po onome, što smo do sada čitali, možemo, da je preporučimo našim drugovima.

Potpore za putovanje. Hrvatska vlada raspisala je za ovu godinu 18. štipendija u iznosu od K. 6000, da se potroše u naučna putovanja gdje i kako tko hoće Pravo imaju natjecat se isključivo učitelji, ili učiteljice u Hrvatskoj, koji su dokazali uspješnim radom u školi svoju valjanost u radu. Nadalje osnovala je tamašnja Vlada deset št. mjesta u učitelj. konviktu u Zagrebu za djecu pučkih učitelja. Ove štipendije isplatit će se iz prihoda i dobiti školskih knjiga, što su svojina tamošnje vlade.

Vrijedno je istaknuti ovu dobru stranu hrv. Vlade. Željeti je, da se i kod nas nagje zagovoratelja, koji bi ostvarili sličnih potpora. Uvjereni smo, da bi po škole i neobrazbu učitelja ovo mnogo koristilo. Zaista mnogo više, od onih potpora, što se daju pojedincima za gojenje vrtla i t. d.

Molimo sve one, koji nam za list du-guju, da se jednom sjete svoje dužnosti. Novci se šalju Dinku Domiću, blagajniku Saveza dalm. učitelja u Spljet.